Ügyszám: ABI-1642-4/2011/H

Vetési Iván elnök részére

Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala

B u d a p e s t

Tisztelt Elnök Úr!

Tájékoztatom, hogy a Nemzeti Konzultációs Nyilvántartás adatvédelmi nyilvántartásba vételekor hivatalból indított vizsgálatom eredményeként a Szociális Konzultáció 2011 személyes adatkezelése jogi környezetét illetően az alábbi álláspontot alakítottam ki.

A Szociális Konzultáció 2011 keretében a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala mint kijelölt adatkezelő által végzett, minden Magyarországon élő, érvényes lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező 1995. június 16. előtt született magyar állampolgárra kiterjedő adatkezelés, így a visszaérkező kérdőívek fogadása, feldolgozása és további kezelése – az alább kifejtetteknek megfelelően – sérti a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény előírásait.

I.

A megállapított tényállás

A Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium közigazgatási államtitkára 2011. május 2-án V/357-1/2011. számon kérelmet intézett a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatalához. Az államtitkár kérelme arra irányult, hogy a Szociális Konzultáció 2011 kérdőívét (rajta a hozzájáruló nyilatkozatot), a miniszterelnök tájékoztató levelét, illetve a válaszborítékot a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala (a továbbiakban: KEK KH) a miniszterelnök nevében továbbítsa minden Magyarországon élő, érvényes lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező 1995. június 16. előtt született magyar állampolgárnak.
Az említett dokumentumok továbbításának jogalapjaként a közigazgatási államtitkár levele a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény (a továbbiakban: Nytv.) 18. § (3) bekezdés b) pontját jelölte meg. Eszerint *„adatszolgáltatás helyett a kérelmező igényelheti, hogy kapcsolatfelvétel céljából a nyilvántartás illetékes szerve az általa megjelölt személyt, személyi kört keresse meg és arról értesítse, hogy a kérelmezőt közvetlenül keresse meg, ha vele a kapcsolatot fel kívánja venni”*.

A KEK KH Személyi Nyilvántartási és Igazgatási Főosztálya 432/15059-2/2011. számú, 2011. május 3-án kelt határozatával a kérelemnek helyt adott.

A címlistát (a továbbiakban: kiküldési adatállomány) a személyiadat- és lakcímnyilvántartásból válogatták le; a nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások fokozottabb védelméről szóló 2010. évi CLVII. törvény rendelkezései szerint adatfeldolgozót a KEK KH nem vesz igénybe.

A szociális konzultációval összefüggő feladatok ellátásáról szóló 1137/2011. (V. 6.) Korm. határozat (a továbbiakban: Kormányhatározat) a KEK KH-t jelölte ki (i) a szociális konzultációs kérdőíveknek (a továbbiakban: kérdőív) a szociális konzultációban részt vevő személyek részére való megküldésével; (ii) a kérdőívekre adott válaszok feldolgozásával és a szociális konzultáció eredményének összesítésével; (iii) illetve a kérdőívekre választ adókkal való további kapcsolattartással összefüggő feladatok ellátására. A Kormányhatározat a KEK KH-t „adatkezelőnek” jelöli ki az említett feladatok ellátásával összefüggésben megismert személyes adatok tekintetében. Ugyanezen Kormányhatározat a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumot jelöli ki a szociális konzultációval kapcsolatos kérdőívek előállításával kapcsolatos feladatok ellátására.

A KEK KH 2011. május 8-án megkezdte a kérdőívek megszemélyesítését, május 9-én kérte a Nemzeti Konzultációs Nyilvántartás adatvédelmi nyilvántartásba vételét, amely május 10-én megtörtént.[1] A kérdőívek postázása 2011. május 12-én indult, a küldeményeket a KEK KH-val kötött szolgáltatási szerződés alapján a Magyar Posta Zrt. borítékolta be.

A kérdőívet előbb a 18. életévüket betöltött személyek, majd a 16 és 18 év közötti címzettek kapták kézhez. Ez utóbbiaknak küldött kérdőíven a válaszoló aláírására szolgáló rovat mellett a törvényes képviselő aláírására szolgáló rovat is van. A KEK KH-tól kapott tájékoztatás szerint az ilyen kérdőíveket külön dolgozzák fel, mindkét aláírás meglétét ellenőrzik.

A kérdőívek megszemélyesítettek, tartalmazzák a címzett állampolgár nevét és lakcímét. A válaszoló megadhatja e-mail címét is a kérdőíven, ha a jövőbeni nemzeti konzultációkban elektronikus úton is részt kíván venni. A kitöltött és aláírt kérdőívet az előre megcímzett és díjmentesített válaszborítékban lehet visszaküldeni. A visszaküldött kérdőívek, személyes adatok kezelését, szigorú biztonsági intézkedések és titoktartási nyilatkozat aláírása mellett a KEK KH kormánytisztviselői végzik.

A konzultációs ív felső részén két vonalkód található, amelyek a KEK KH-tól kapott tájékoztatás szerint a föléjük írt 13 számjegyből álló számsorokat tartalmazzák. Az első vonalkód a Magyar Posta Zrt. küldeménytovábbítási rendszere által használt küldeményazonosító adat, egy címsorszám, amelyet a Magyar Posta Zrt. által átadott algoritmussal képeztek és – hasonlóan a többi küldeménynél is használt vonalkódhoz – a postai kézbesítést segíti. Ezen vonalkód képzésének alapja a címzés: megye – település – közterület elnevezése – páros/páratlan oldal. Az adatok leválogatása is ezen szempontok szerint és sorrendben történt. A leválogatás eredményéről postai jegyzék és szállítólevél készül, amely a kapcsolat-felvételi eljárás iratainak a részét képezi. Ezen vonalkód segítségével biztosítják, hogy minden címzett biztosan megkaphassa a kérdőívet, ugyanis a levélfeldolgozás során a levélfeldolgozó berendezés jelzi, ha egy vagy több sorszám hiányzik. A postai vonalkód kizárólag a dokumentumot mint postai küldeményt azonosító gördülő sorszám.

A kérdőíven megjelenített másik vonalkód egy, a KEK KH által generált, a feldolgozás segítésére szolgáló azonosító szám, amely három adatcsoportot tartalmaz:

a) az első adatcsoport a nemzeti konzultáció sorszáma (jelen esetben: 02);

b) a második adatcsoport 9 számjegyből áll, és a kiküldési adatállományon belüli azonosítást szolgálja, képzése során az azonosító számokat véletlenszerűen rendelték az egyes polgárokhoz;

c) a harmadik adatcsoport (az utolsó két számjegy) a kérdőív típusát jelzi, vagyis – jelen esetben – azt, hogy 18 éven felüli vagy 18 éven aluli személy részére készült. Ez utóbbi esetben a kérdőíven a törvényes képviselő aláírásának lehetőségét a külön e célra kialakított mező biztosítja, erre a lap alján lévő tájékoztató szöveg is utal.

A visszaérkező kérdőívek érkeztetésével, nyomon követésével kapcsolatos adminisztrációs feladatok ellátása és támogatása mellett a vonalkód a kérdőívet egyedivé teszi, elősegítve az esetleges visszaélések (például másolással történő többszörözés) megakadályozását is. A KEK KH által képzett vonalkód – a KEK KH álláspontja szerint – biztosítja azt is, hogy a későbbi kapcsolattartás érdekében személyes adataik kezelését aláírásukkal jóváhagyó személyek neve és lakcíme a kiküldési adatállományból átemelhető legyen.

A kérdőíven szereplő hozzájáruló nyilatkozat szövege: *„Aláírásommal – a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény 3. §-ában foglaltak alapján – hozzájárulok ahhoz, hogy nevemet, lakcímemet, valamit a kérdőíven feltüntetett további adataimat a Kormány által kijelölt államigazgatási szerv a nemzeti konzultáció eredményének értékeléséhez, továbbá a velem való további közvetlen kapcsolattartáshoz jelen hozzájárulásom írásban történő visszavonásáig kezelje.”*

Az adatkezelés feltételeiről szóló tájékoztatás hiányos és nem könnyen elérhető. A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.). által megkívántak közül a www.nyilvantarto.hu oldalon az adatkezelő megjelölésén, az adatvédelmi nyilvántartási azonosítón, valamint a Kormányhatározatban meghatározott alapvető feladatok felsorolásán kívül más információ nem szerepel.

A kérdőíven az adatkezelő csak mint a „Kormány által kijelölt államigazgatási szerv” szerepel, szerepel továbbá az adatkezelés jogalapjaként az érintett hozzájárulása, illetve az adatkezelés

időtartamaként a „visszavonásig” kitétel. A kérdőíven nincs utalás a www.nyilvantarto.hu oldalra, nem szerepel rajta az adatvédelmi nyilvántartási azonosító sem.

II.
A Szociális Konzultáció 2011 adatkezelésének jogi megítélése

1. Az alkalmazandó adatvédelmi jogszabályok

Az Európai Unió Alapjogi Kartája 8. cikkének (1) bekezdése szerint *„mindenkinek joga van a rá vonatkozó személyes adatok védelméhez”*; a (2) bekezdés rögzíti, hogy *„az ilyen adatokat csak tisztességesen és jóhiszeműen, meghatározott célokra, az érintett személy hozzájárulása alapján vagy valamilyen más, a törvényben rögzített jogos okból lehet kezelni. Mindenkinek joga van ahhoz, hogy a róla gyűjtött adatokat megismerje, és joga van azokat kijavíttatni.”*

A személyes adatok védelmének alapvető európai uniós szabályait az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról szóló 95/46/EK irányelve tartalmazza, amelynek átültetését Magyarország az Avtv. szabályainak megfelelő módosításával hajtotta végre.

A 95/46/EK irányelv egységes alkalmazását az irányelv 29. cikke alapján létrehozott munkacsoport (az ún. 29-es Munkacsoport) segíti elő, amely munkacsoport vélemény formájában fogalmazza meg az irányelv egyes rendelkezéseinek értelmezésével kapcsolatos álláspontját. A vélemények az európai adatvédelmi jog értelmezésekor irányadók.

A Szociális Konzultáció 2011 során – az alkotmányozással kapcsolatos korábbi konzultációtól eltérően – a kérdőívek megszemélyesítettek, így a kérdőívek feldolgozásakor mindenképpen személyes adatok kezelésére, mégpedig politikai vélemény körébe sorolható különleges adatok kezelésére kerül sor: a kérdőívre adott válaszok mutatják a válaszadó viszonyát az adott kérdéskörben ahhoz az állásponthoz, amelyet a miniszterelnök, illetve a kormányzat már megfogalmazott, vagy amely a miniszterelnök, illetve a kormányzat nyilatkozataiból felismerhető, illetve alappal vélelmezhető.[2] Politikai véleménynek minősül a nemzeti konzultációban való részvétel ténye is.

A különleges adatok kezelése az általános szabályoknál szigorúbb feltételek, különleges garanciák mellett lehetséges.

Az Avtv. a politikai véleményre vonatkozó különleges adatok törvény által elrendelt vagy lehetővé tett kezeléséhez igen szigorú feltételeket támaszt.[3] Ennek is betudható, hogy a magyar jogban legfeljebb időlegesen, egy másik alapjog gyakorlásához kötötten és szigorú garanciák mellett tart nyilván hatóság politikai véleménynek minősülő adatot.[4] Noha ezen követelmények a hozzájáruláson alapuló adatkezelés feltételeként – a törvény szerint – nem jelennek meg, különleges adat kezelése esetén az adatkezelés feltételeinek meglétét, különösen az adatkezelés szükségességét, különös gonddal és szigorúan kell vizsgálni.

2. A Szociális Konzultáció 2011 kérdőívének kiküldésére használt adatállomány

A Szociális Konzultáció 2011 során két adatkezelés történt, illetve történik: egyrészt az Nytv. 18. § (3) bekezdése alapján kezdeményezett kapcsolat-felvételi eljárásban megvalósuló adatkezelés, valamint a visszaküldött kérdőívek feldolgozása során megvalósuló adatkezelés.

A két adatkezelésnek más a célja, illetve jogalapja. A kiküldési adatállomány létrehozásának célja az Nytv. 18. § (3) bekezdés b) pontja szerinti kapcsolatfelvétel elősegítése volt, e cél a kérdőívek kiküldésével megvalósult. Jogalapja pedig az említett törvényi rendelkezés.

A kérdőívet aláíró személyekből összeálló adatbázis (a továbbiakban: konzultációs adatbázis) céljai ehhez képest mások (a nemzeti konzultáció eredményének értékelése, továbbá a kérdőíveket visszaküldőkkel való további közvetlen kapcsolattartás), illetve más az adatkezelés jogalapja is (az érintett hozzájárulása).

Az Nytv. hivatkozott rendelkezése szövegezéséből, illetve a jogintézmény lényegéből következik, hogy a KEK KH a kapcsolat-felvételi értesítés kiküldését követően nem vesz, nem vehet részt a felek kommunikációjában. Az Nytv. e szabálya azt is jelenti, hogy a kapcsolat-felvételi eljárást kezdeményező nem juthat az általa megkeresni kívánt személy(ek) adataihoz. Tekintettel arra, hogy a kérdőívet aláíró személyekből összeálló adatbázis (a továbbiakban: konzultációs adatbázis) összeállításakor a KEK KH inkább adatfeldolgozónak,[5] mint adatkezelőnek minősül, a konzultációs adatbázis összeállításakor a kiküldési adatállományból adat átvétele sértené az Nytv. 18. § (3) bekezdés b) pontját.

A kiküldési adatbázis említett felhasználása a konzultációs adatbázis összeállításakor sérti az Avtv. 5. §-ában megfogalmazott célhoz kötöttség elvét, sérti továbbá az Avtv. 8. §-át is, amely – megfelelő jogalap hiányában – tiltja adatkezelések összekapcsolását.

A kiküldési adatállomány a kapcsolatfelvétel megtörténte után legfeljebb az érintett jogorvoslati jogai gyakorlásának biztosítása érdekében használható fel, abból a konzultációs adatbázis összeállításakor tehát személyes adat nem vehető át. E szempontból a kérdőíven szereplő, KEK KH által generált vonalkód, illetve számsor felesleges.

A kiküldési adatállománynak a konzultációs adatbázis összeállítására történő felhasználása lehetőséget adna egy „különbség-adatállomány" összeállítására, vagyis annak nyilvántartására, hogy ki nem küldte vissza a kérdőívet. Egy ilyen adatállomány léte önmagában is törvénysértő lenne.

A Szociális Konzultáció kérdőíveinek kiküldésére, és a választópolgárok véleményének megismerésére nem az Nytv. 18. § (3) bekezdésében szabályozott eljárás a megfelelő. Az adott tevékenység közvéleménykutatásnak minősül;[6] e tevékenység adatkezelési szabályait pedig pontosan meghatározza a kutatás és a közvetlen üzletszerzés célját szolgáló név- és lakcímadatok kezeléséről szóló 1995. évi CXIX. törvény. A Szociális Konzultáció kapcsán választott jogi konstrukció alkalmazása az e törvényben meghatározott garanciák (pl. teljes anonimitás követelménye, az érintett véleménye és név- és lakcímadatai összekapcsolásának tilalma[7]) megkerülését is jelenti.

3. A konzultációs adatbázis kezelésének jogalapja, az érintettek hozzájárulása

A korábban idézett hozzájáruló nyilatkozat több ponton is sérti az Avtv.-t.

Az Avtv. 2. § 6. pontja értelmében a *„hozzájárulás: az érintett kívánságának önkéntes és határozott kinyilvánítása, amely megfelelő tájékoztatáson alapul, és amellyel félreérthetetlen beleegyezését adja a rá vonatkozó személyes adatok – teljes körű vagy egyes műveletekre kiterjedő – kezeléséhez"*. Hozzájárulás formai kellékeiről az Avtv. 3. §-a rendelkezik.

A kérdőíven szereplő hozzájáruló nyilatkozat az Avtv. 2. § 6. pontjában, illetve a 3. §-ban meghatározott követelmények közül egyiknek sem felel meg.

A magyar[8] és az európai adatvédelmi gyakorlatban[9] még az érvényes hozzájárulás megléte sem mentesíti az adatkezelőt az adatvédelem egyéb szabályainak, elveinek betartása alól; a hozzájárulás beszerzésével nem pótolhatók az adatkezelés egyéb hiányzó feltételei (pl. törvényes cél, az adatminőség elvei).

A hozzájárulás egyik érvényességi feltétele: a megfelelő *tájékoztatás*. A tájékoztatás az európai adatvédelmi jog szerint akkor megfelelő, ha az adatkezelés valamennyi körülményére kiterjed, pontos, az érintett számára világos és érthető módon megadott, amely alapján az érintett észleli és megérti az adatkezeléssel összefüggő tényeket és annak hatásait.[10]

Ennek megfelelően, az Avtv. 6. § (1) és (2) bekezdése alapján tájékoztatásnak az alábbiakra kell kiterjednie *„egyértelműen és részletesen"*:

- az adatszolgáltatás önkéntes-e vagy kötelező;

- az adatkezelés célja és jogalapja,

- az adatkezelésre és az adatfeldolgozásra jogosult személye,

- az adatkezelés időtartama,

- azok köre, akik megismerhetik az adatokat.

- az érintett adatkezeléssel kapcsolatos jogai és jogorvoslati lehetőségei,

- az adatkezelést érintő minden egyéb tény, beleértve a kezelendő adatok körét is.

A fenti kritériumok egyben az adatkezelés lényegi, nélkülözhetetlen tartalmi elemei és a nyilatkozat érvényességének feltételei. A tájékoztatás teljes vagy részleges elmulasztása a hozzájárulás érvénytelenségét (semmisségét), így az adatkezelés jogalapjának hiányát és az adatkezelés ebből adódó jogszerűtlenségét vonja maga után.

A tájékoztatás követelménye azon elemekre terjed ki, amelyektől a hozzájárulás érvényessége is függ. Az alábbiakban részletesen elemzem, mennyiben történt meg a tájékoztatás a fenti elemek tekintetében a Szociális Konzultáció 2011 adatkezelése kapcsán.

Az adatkezelés *önkéntességéről* a használt nyomtatvány nem ad tájékoztatást. Az önkéntesség különös jelentőséget kap minden olyan esetben, amikor az állam valamely szerve vagy tisztségviselője kéri az adatok megadását. Annak a ténynek, hogy egy közhatalmi szerv gyűjti az adatokat, szintén lehet hatása az adatalanyra a tekintetben, hogy mennyire tekinthető valóban önkéntesnek a válaszadás. A hozzám érkezett panaszok szerint sokakban aggodalmat kelt annak lehetősége, ha nyilvántartanák azokat is, akik nem küldték vissza a kérdőíveket. Mivel az aláírás rovat elhelyezése a kérdőív végén, a hozzájáruló nyilatkozat előtt történik, azt a képzetet keltheti az érintettben, hogy a kérdőív hivatalos dokumentum, annak aláírása kötelező. Mindezek alapján az önkéntességi elem hiánya vélelmezhető. Ez két következménnyel jár: a hozzájárulás érvénytelen az Avtv. szerinti *„megfelelő tájékoztatás”* hiányában, illetőleg érvénytelen az önkéntességi elem hiánya miatt is.

A Szociális Konzultáció 2011 adatkezelése kapcsán a nyilatkozat két célt jelöl meg: egyrészt *„a nemzeti konzultáció eredményének értékelését”*, másrészt a konzultációs adatbázis létrehozását.

A *„nemzeti konzultáció eredményének értékelése”* mint célmeghatározás túlságosan tág, különös tekintettel arra, hogy a kérdőívek politikai véleményre vonatkozó különleges adatokat tartalmaznak. A hozzájáruló nyilatkozat e célmeghatározása alapján az adatok feldolgozásának lehetséges végletei a csupán statisztikai, személyes adatokat nem tartalmazó összegzés készítésétől a válaszadóra nézve részletes (pl. lakóhelye, életkora, vélelmezett pártállása, stb. szerinti) profil kialakításáig terjedhet, beleértve azt is, hogy a különleges adatokat akár más, további konzultáció eredményének értékeléséhez is felhasználhassák. Szélsőséges esetben a hozzájáruló nyilatkozat akár az adatok nyilvánosságra hozataláig terjedhet. Ez utóbbiak súlyosan sértenék az érintett információs önrendelkezési jogát, és emberi méltóságát.

A „konzultációs adatbázis létrehozása” mint cél az 1995. évi CXIX. törvény szerinti közvéleménykutatási tevékenységre utal: e jogszerű célból adatkezelés e törvény szabályai szerint végezhető. Mivel a Szociális Konzultáció 2011 során a hivatkozott törvény garanciái nem érvényesülnek, az adatkezelés ebből a célból sem jogszerű.

Az adatkezelés *jogalapjaként* az *„Avtv. 3. §”*-át megjelölni nem elégséges. Az Avtv. 3. §-a ugyanis többféle jogalapot ismer.[11] A jogalap pontos megjelölése – jelen esetben az Avtv. 3. § (2) bekezdés a) pont – a lehetséges adatkezelési célokra is rámutat, ennélfogva a hozzájárulás jogcímének egyértelmű meghatározása a tájékozott hozzájárulás elengedhetetlen eleme.

Az *adatkezelésre, illetve adatfeldolgozásra jogosult személyre* a kérdőív csak mint *„a Kormány által kijelölt államigazgatási szervre”* hivatkozik. A KEK KH kijelölése csak a kérdőívek elkészülte után történt meg, a kérdőíven nincs utalás a www.nyilvantarto.hu oldalon közzétett, az adatkezelést érintő alapvető információkra

(http://www.nyilvantarto.hu/kekkh/tartalom/hirek_aktualitasok_hu_110516.html). A hozzájáruló nyilatkozat megfogalmazása tehát nem felel meg az Avtv. követelményeinek. A megfelelő tájékoztatás ebben az esetben azért sem valósulhat meg, mert a Kormányhatározat minősítése, amely szerint a KEK KH adott esetben adatkezelőként járna el, kétséges; vagyis a konzultációs folyamatban előzetesen nem azonosították az adatkezelői és adatfeldolgozói szerepeket és felelősségi köröket.

A hozzájáruló nyilatkozat *időbeni* terjedelmét megszabó *„visszavonásig”* formula nemcsak a kapcsolattartáshoz szükséges adatok kezelésére vonatkozik, hanem a különleges adatok kezelésére is, ami felveti annak lehetőségét, hogy a válaszadók különleges adatnak minősülő politikai véleményének időbeli változását is nyilvántartsák, beleértve az abból levonható következtetést is (egyébként nem lenne értelme a „visszavonásig” formulának).

Szintén aggályos, hogy semmilyen rendelkezés nem található arra nézve, hogy mi lesz az adatok további sorsa a feldolgozást követően. A *„nemzeti konzultáció eredményének értékelése”* mint cél ugyanis az adatkezelő érdekét testesíti meg. Ahogy fentebb már történt utalás erre, a konzultációs adatbázis tekintetében adatkezelőnek a Kormány minősül. A hozzájáruló nyilatkozat tehát implicite a KEK KH azon feljogosítását is magába foglalhatja, hogy a különleges adatokat átadja a Kormány valamely szerve részére.

Nincs – még jogszabályra hivatkozás szintjén sem – az érintettek Avtv.-beli jogaira és jogorvoslati lehetőségeire (Avtv. 11-15. és 17-18. §) vonatkozó tájékoztatás.

Különösen aggályos a *kezelendő adatok* körének pontatlan meghatározása. A kérdőív a kezelendő adatok körét az alábbiakban határozza meg: az érintett neve, lakcíme, valamit *„a kérdőíven feltüntetett további adatai”*. A félreérthetetlen beleegyezés meglétéhez az kell, hogy mindkét fél (az adatkezelő és az érintett is) ugyanazt értse az adatkezelés egyes elemein, jelen esetben a kezelendő adatok körén.

Az adatok körének a hozzájáruló nyilatkozat szerinti meghatározása az érintettek széles köre számára felmérhetetlen következményekkel jár. Szigorúan véve az érintettnek *„a kérdőíven feltüntetett további adatai”* közé csak a kérdőíven szereplő egyes kérdésekre adott válaszai, illetve a vonalkódok minősülnek. Tekintettel azonban az adatkezelés deklarált céljára (a *„nemzeti konzultáció eredményének értékelése”*, illetve az érintettel való *„további közvetlen kapcsolattartás”*) a kezelhető adatok köre kiterjedne a következőkre is:

- az egyes kérdésekre adott válaszból levonható következtetések,

- a kérdőívre adott válaszok összességéből levonható következtetések (amely alkalmas lehet például az érintettre vonatkozó személyiségprofil képzésére),

- a későbbi konzultációk során feltett kérdésekre adott válaszok, illetve a válaszadás elmaradása;

- az ezekből levonható következtetések, illetve

- a két konzultáció közötti időben esetleg bekövetkező véleményváltozásból levont következtetések is.

A hozzám érkezett panaszok azt is világosan mutatták, hogy az érintettek nem kaptak tájékoztatást arról sem, hogy a vonalkódok mi célt szolgálnak. Erre vonatkozó hivatalos tájékoztatás sem a kérdőíven, sem a www.nyilvantarto.hu oldalon nem szerepel.

Egyértelműen jogellenes adatkezelés valósulna meg, ha a KEK KH fogadná és feldolgozná azokat a kérdőíveket, amelyeket az érintettek nem írtak alá. Már a kérdőív puszta birtoklása a KEK KH által is különleges adat kezelésének minősül, ráadásul esetükben az adatminőség elvei sem érvényesíthetők.

A hozzájáruló nyilatkozat – nem egyértelmű volta miatt – olyan adatkezelést is megenged, amely súlyosan sértené az érintettek jogait, az adatkezelés lényegi kérdéseiben szinte korlátlan lehetőséget ad az adatkezelő számára.

A tájékozott hozzájárulásnak az is ismérve, hogy a tájékoztatást az érintett számára úgy kell megadni, hogy azt fizikailag észrevegye, ne kerülhesse el a figyelmét. Az adatkezelés körülményeiről adott tájékoztatásnak (így a hozzájáruló nyilatkozat szövegének is) jól érzékelhetőnek (megfelelő betűtípusúnak és -méretűnek), feltűnőnek és mindenre kiterjedőnek kell lennie. Ezen felül, az információt közvetlenül az érintett számára kell megadni, legalább a tájékoztatás forrásának pontos feltüntetése nélkül nem elégséges, hogy a tájékoztatás az érintett számára elvileg elérhető.

Mivel a kérdőív a hozzájárulás szövegét csak az aláírás után, a lap alján, az általánosan használt betűméretnél kisebb méretben tartalmazza, nem felel meg az említett formai kritériumoknak.

4. A Szociális Konzultáció 2011 jogszerűségének értékelése

A fent írtakat figyelembe véve a hozzájáruló nyilatkozat érvénytelen, az adatkezelés sérti az érintettek személyes adatok védelméhez fűződő jogát.

III.

Jogkövetkezmények

A Szociális Konzultáció 2011 adatkezelése – érvényes hozzájárulás hiányában – jogalap nélküli, az Avtv. 3. § (2) bekezdésébe ütközik, illetőleg sérti az 1995. évi CXIX. törvényben foglalt rendelkezéseket.

Az Avtv. 25. § (2) bekezdése alapján felszólítom Elnök Urat, hogy a Szociális Konzultáció 2011 keretében végzett személyes adatkezelést szüntesse meg, és a megtett intézkedésekről 30 napon belül tájékoztasson. Felhívom szíves figyelmét, hogy amennyiben a felszólításnak nem tesz eleget, az Avtv. 25. § (4) bekezdése alapján határozatban elrendelhetem a jogosulatlanul kezelt adatok zárolását, törlését vagy megsemmisítését, megtilthatom a jogosulatlan adatkezelést vagy adatfeldolgozást.

Tájékoztatom, hogy az adatvédelmi szabályoknak csak olyan adatkezelés felel meg, amely figyelembe veszi az alábbi követelményeket:

1. A Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala Személyi Nyilvántartási és Igazgatási Főosztálya 432/15059-2/2011. számú határozatával – az Nytv. 18. § (3) bekezdés b) pontja alapján – engedélyezett kapcsolat-felvételi eljáráshoz készített, a Magyarországon élő, bejelentett lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező, 1995. június 16. előtt született magyar állampolgárok nevét, lakcímét és a feldolgozást segítő egyéb adatokat tartalmazó kiküldési adatállomány nem használható fel arra, hogy abból adatot vegyenek át a konzultációs adatbázis létrehozásakor. A kiküldési adatállomány csak az érintett jogorvoslati jogai gyakorlásának biztosítása érdekében használható fel, ezen kívül semmilyen állami vagy egyéb szervnek, személynek nem adható át.

2. A kérdőívek feldolgozása során kizárólag a nevet, lakcímet, vonalkódokat, az aláírás rovatot és e-mail cím rovatot nem tartalmazó („kimaszkolt”) kérdőívek elektronikus képe rögzíthető; a visszaérkezett kérdőívek (tehát a Szociális Konzultáció 2011 keretében kezelt összes személyes adat) ezt követően haladéktalanul megsemmisítendők.

Felszólítom, hogy a jövőben megfelelő körültekintéssel járjon el állampolgárok millióira kiterjedő, személyes adatkezeléssel járó projektek végrehajtása során, mivel ellenkező esetben széles körben rendülhet meg az állami nyilvántartások jogszerű működésébe, illetve az állam alapvető feladataihoz elengedhetetlen adatok felvételébe vetett bizalom.

Budapest, 2011. június 7.

Üdvözlettel

---

[1] Tekintettel arra, hogy a nyilvántartásba vétel az Avtv. szabályai szerint nem konstitutív (tehát jogot nem keletkeztet), hanem deklaratív, nem tekinthető az adatkezelésre való felhatalmazásnak, vagy a bejelentett adatkezelés jogszerűsége elismerésének.

[2] Vö. pl. http://fidesz.hu/index.php?Cikk=163616

[3] Politikai véleményre vonatkozó különleges adat kezelésére törvény rendelkezése alapján akkor kerülhet sor, ha az nemzetközi egyezményen alapul, vagy Alkotmányban biztosított alapvető jog érvényesítése, továbbá a nemzetbiztonság, a bűnmegelőzés vagy a bűnüldözés érdekében szükséges.

[4] Vö. szavazókörben használt választói névjegyzék felhasználhatóságára, avagy az ajánlószelvények gyűjtésére, tárolására és megsemmisítésére vonatkozó szabályok a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvényben

[5] Az Avtv. 2. § 8. pontja értelmében *„adatkezelő az a természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki vagy amely az adatok kezelésének célját meghatározza, az adatkezelésre (beleértve a felhasznált eszközt) vonatkozó döntéseket meghozza és végrehajtja, vagy az általa megbízott adatfeldolgozóval végrehajtatja”*. Adatkezelő tehát bárki lehet (nincs szervezeti vagy személyi megkötés), meghatározó attribútuma, hogy az adatkezelés célját, körülményeit, feltételeit, módját, stb. illetően döntési helyzetben van, és viseli az adatkezeléssel járó jogi felelősséget.

[6] Közvélemény-kutatás: egyének és csoportjaik (a továbbiakban: érintett) véleményének és ítéletalkotásuk összetevőinek kutatása (1995. évi CXIX. törvény 2. § 2. pont)

[7] 1995. évi CXIX. tv. 13. § (2) bekezdése; 14. § (1) bekezdése

[8] A magyar gyakorlatra lásd Jóri András: Adatvédelmi kézikönyv (Osiris Kiadó 2005) 136-140. oldalán feltüntetett jogeseteken felül pl. 2511/K/2007-3. sz. állásfoglalást.

[9] Az európai adatvédelmi gyakorlat összefoglaló bemutatását a 29-es Munkacsoport készülő véleménye tartalmazza (Draft Opinion on the definition of consent – Vélemény a hozzájárulás fogalmának értelmezéséről). A hozzájárulás értelmezésére lásd továbbá a 29-es Munkacsoport alábbi dokumentumait:

- „Munkadokumentum: A személyes adatok továbbítása harmadik országokba: Az európai uniós adatvédelmi irányelv 25. és 26. cikkének alkalmazása” (WP12, 1998. július 24.),

- „Munkadokumentum az 1995. október 24-i, 95/46/EK irányelv 26. cikke (1) bekezdésének közös értelmezéséről” (WP114, 2005. november 25.),

- „Munkadokumentum: az elektronikus egészségügyi nyilvántartásban (EHR) tárolt, egészségi állapotra vonatkozó személyes adatok feldolgozásáról” (WP131, 2007. február 17.).

[10] Lásd WP131 4(a)(cc) pont.

[11] Az Avtv. 3. §-a szerinti jogalapok – a törvényben elrendelt adatkezeléseken felül –:

– hozzájárulás különleges adatnak nem minősülő személyes adatok kezeléséhez [Avtv. 3. § (1) bek. a) pont];

– írásbeli hozzájárulás a különleges adatok kezeléséhez [Avtv. 3. § (2) bek. a) pont];

– (írásbeli) hozzájárulás személyes adatok nyilvánosságra hozatalához [Avtv. 3. § (4) bek.]

– vélelmezett hozzájárulás a közszereplés során közölt vagy a nyilvánosságra hozatal céljából átadott adatok tekintetében [Avtv. 3. § (5) bek.];

– vélelmezett hozzájárulás az érintett kérelmére indult eljárásban a szükséges adatainak kezeléséhez [Avtv. 3. § (6) bek.];

– szerződés teljesítéséhez a szerződésben megadott hozzájárulás [Avtv. 3. § (7) bek.];

– törvényi vélelem a hozzájárulás megadásában akadályozott személyek esetén [Avtv. 3. § (8) bek.].